

Félbeszakadt nóta.

Elbeszélés.

Irla: Orzeszko Erzsébet.

Lengyel eredetiből fordította Bányai Károly.

A verses részeket áttülte Hangay Sándor.

(Folytatás.)

Istenem, lehetett-e szobának nevezni ezt a kalitkát, amelyben össze-vissza egy zöld cse-répkályha, egy ágy, asztalka, két szék és egy vörösre mázolt, üvegajtós kis szekrényke el-fért! S a könyvgyűjtemény is olyan volt, ami-lyen a szoba. Néhány polc két-két sor szürke, ócska kötésű könyvvel. Pzsjemszki közvetlenül Klára mögött állott, aki ujjával érintve a köteteket, sorba vette a címeket és a szer-zőket.

„Svájcban...”) Talán ezt...

„Legyen a „Svájcban”... Annyszor jártam abban az országban. Ismerem ezt a poémát, úgy tetszik, hogy ismerem... de az is lehet, hogy nem.”

És amint átvette az elrongyolódott, nyilván-valóan sokat forgatott könyvecskét, pillanatig kezében tartotta a lány kezét.

„Köszönöm, hogy védelmébe vette barátó-mat... — mondta suttogva. Köszönöm...”

És nyomban visszamentek a kicsi szalonba. A házigazda felállt a fakanapéról s Pzsjemszki megállt előtte, kezével az asztalnak támasz-kodott, úgy látszott, mondani akar valamit, de habozik. Pillanat múlva aztán így szól:

„Szeretnék valamit kérdezni, szeretném vala-mire kérni, de eleve is bocsánatot kérek, ha kérdésemben vagy kérésemben holmi kis indiszkréció lesz...”

„Kérem, kérem, — mondta Vigrics és meg-hajította magát. Szomszédok vagyunk és ha valamiben szolgálatára lehetek, a legnagyobb készséggel...”

Pzsjemszki a szavába vágott.

„Ellenkezőleg, én akarom megkérdezni, megengedné-e, hogy szolgálatára lehessek...”

Még inkább az asztalnak támaszkodott s

*) „W Szwajcaryi” — Slowacki Gyula egyik híres költe-ménye.

hangja igen lágy volt, valósággal bársonyos, amint folytatta:

„A dolog így áll: ön, uram, nem a legjobb egészségnek örvend, két gyermeke van, mely-nek még sok kell, körülményei... kicsit ked-vezőtlenek. Másrészt nekem meglehetősen jelentékeny befolyásom van Oszkár hercegre, aki dúsgazdag, hatalmas ember... Bizonyos vagyok benne, hogyha elébe tárom az ügyet, szívesen... akarom mondani szerencsájének fogja tartani, hogy tehet valamit uraságod érdekében... Megkönnyítheti az iskoláztatását ennek a kis legénynek s biztosíthatja majdan a jövőjét... Jószágain könnyű szerrel akadna állás, mely kevésbé fáradtságos munka mel-left kedvezőbb körülményeket jelentene... Ha uraságod megengedi, hogy beszéljek erről a herceggel...”

Lesütötte a szemét és várt. Vigrics eleinte érdeklődve hallgatta, aztán lehajította a fejét. Midőn Pzsjemszki elhallgatott, föltekintett, köhintett egyet és ekként felelt:

„Igen köszönöm, uram, a jóindulatát, de nem óhajtom igénybe venni a herceg kegyét... nem, nem...”

„Miért nem?” kérdezte Pzsjemszki.

„Azért, — felelte Vigrics — mert nem szok-tam meg, hogy kegyeket vegyek igénybe...”

Akár kedvezőtlen volt a helyzetem, akár kedvező, de nem támaszkodtam soha senkire, a magam lábán jártam egész életemben.”

Pzsjemszki felkapta fejét, zafir szeme csak-úgy szikrázott a haragtól.

„Lássa, uram... — kezdte még lassabban s még inkább tagolva a szavakat, mint más-kor — lássa, uram... Szemére veti a herceg-nek, hogy nincsen hasznára az embereknek, amikor meg alkalom kínálkoznék rá, kisül, hogy nem kell a szolgálata...”

„Úgy van, tisztelt uram, úgy van — vágta oda Vigrics szintén fénylő szemmel. Ha meg volnék győződve róla, hogy a herceg akként tesz szolgálatot nekem, mint testvér a test-vérnek, mint az Istentől javakkal megáldott ember a kevésbé megáldottnak, de vele egyenlőnek, elfogadnám, nagyon is elfogad-nám és hálás volnék... De a herceg úgy vetné nekem a jótéteményt, ahogy csontot szokás a kutyának, én meg, ha szegény va-

gyok is, nem kapok az ilyen odavetett csont után...”

Halvány pir lepte el Pzsjemszki arcát.

„Ez előítélet... fanatizmus... — mondotta. A herceg nem az az ember, aminek ön tartja...”

Vigrics ismét szétterjesztette a kezét.

„Nem tudom, uram, nem tudom! És itt senki senki sem tudhatja... mert senki sem ismeri a herceget...”

„Ez az oka, hogy nem értjük meg egymást — vonta le a végkövetkeztetést Pzsjemszik és az őrök felé nyújtotta hosszúkás, fehér kezét.”

„Kérem szíves engedelmet, hogy máskor is eljöhessek...”

„Kérem, legyen szerencsénk — egyezett bele előékenyen Vigrics. És vajjon soká marad városunkban a herceg és uraságod?”

„Nem éppen. A környékbeli jószágokra megyünk innen... de könnyen meglehet, hogy hamarosan vissza jövünk s itt fölújítjuk az egész felet...”

Az utolsó szavaknál Klárára tekintett, aki sugárzó szemmel nézte nem őt, hanem atyját.

És amint az ajtó bezárult a távozó mögött, atyja nyakába borult.

„Édes, aranyos, drága jó apuskám, de jól tette!”

És csókolta a kezét, az arcát.

„No, elég már, elég... — mondta az öreg, bontakozva az ölelő karokból. Add ide a hálókabátom meg a papucsom, hadd szundítsak egyet... Kimerített ez a látogatás...”

Klára kifelé indult, hogy behozza a kívánt holmit s épp az ajtóban volt, amikor hűgü éles hangját meghallotta:

„Tudja apa, az a Pzsjemszki úr szerelmes Klarába. Észrevette, hogyan mondta, hogy Klára kisasszony angyal? És úgy nézett rá...”

„Rá érsz még ilyesmivel foglalkozni” intette le apja.

Fránia azonban nem hagyta magát.

„Nem vagyok már gyermek s ha Klárának lehet gavallérja, hát nekem legalább látnom szabad, hogy van neki...”

Klára reszkető kézzel nyújtotta át atyjának a hálókabátot. Vigrics kisebbik lányához fordult:

„Tartsd féken azt az éles nyelvedet és ne csipkedd nénédet, inkább kérd Istent, hogy te

1383

is olyan légy, mint ő. Amikor az az úr azt mondta, hogy Klára angyal, igazat mondott...”

És csoszogva vissza vonult a szobájába. Fránia kendőt kötött a fejére és elment a műhelybe.

„Hozd elő a füzetet, átvesszük a számtant,” mondta Klára öccsének.

A pufók arcu, csinos legényke átkarolta nénjét és haragosan mondta:

„Olyan rossz az a Fránia! Mindig csak bosszant téged, mindig csak veszekedni akar veled!...”

Klára simogatva a fiúcska fejét, ekként felelt:

„Nem szabad azt mondani, hogy Fránia rossz; jó szíve van és szeret mindnyájunkat. Egy kicsit szeles, de ezt el kell, hogy nézzük neki.”

A kis legény, még egyre karjaiban tartva nénjét, fölneézett rá és mondotta:

„Te jó, te jó, te jó!... Te vagy az én mamám, a Frániáé, az apáé...”

Klára felkacagott és lehajolva két hatalmas csókot cuppantott a kis legény pufók arcára.

IV.

Másnap, mikor Vigrics hálókabátosan, papucsban vissza vonult, Fránia a műhelybe ment és Klára öccsével a füzet és könyv mellé telepedett, valaki könnyedén megkopogtatta a kicsi szalon ajtaját. Szaniszló egy ugrással az ajtónál termett, kitárta és Klára fölneézett és elpirult.

„Ha tolakodónak is látszom, — kezdte már az ajtóban Pzsjemszki, — pedig ez a szerep több mint kellemetlen, mert nevetséges, azért jövök, hogy kis propozíciót tegyek a kisaszonynak. De mindenek előtt: jó napot! vagy jó estét! aztán pedig: miért nem volt ma kedvelt lugasában?”

„Nem volt érkezésem. Dufkievicsnénál voltam csipkéért és azért, hogy egyet-mást kérdezzek tőle...”

„Ah, az a Dufkievicsné!... Mennyire veszi igénybe és nekem mennyi keservet okoz!...”

„Keservet? Magának?”

„Azt bizony! Már másodizben keseregtem miatta, nem találván a kiasszonyt a lugasában.”

Ahogy beszéltek, folyvást egymás szemébe néztek, mintha tekintetük sehogy sem bírt volna elszakadni egymástól.

„Kérem, üljön le...”

„Egyáltalán nem szándékozom leülni és azért jöttem, hogy a kisasszony szintén ne üljön itt. Látja ezt, kisasszony?”

Megmutatta a tegnap kölcsön vett könyvet, melyet jöve a kalapjába tett volt.

„Propozícióm ez: menjünk a lugasba s olvassuk el együtt a „Svájcban”-t. Jó? Hozza magával a munkáját is. Kisasszony varrni fog, én meg felolvasom a poémát. Jó?”

„Ah, milyen jó lenne!”

De Szaniszlóra tekintett.

„Át kell vennem a leckét vele...”

A kis legény, aki nagy kíváncsian figyelte nénje és a látogató beszédét, átkarolta erre és kérte:

„Menj Klárika, menj édes, ha akarsz... Megtanulom én a leckét egymagam is. Nagy dolog a földrajz! Megtanulom könyv nélkül és este fölmondom. Meglásd, úgy tudom majd, mint a vízfolyás!”

„Igazán, Szaniszló?”

„Igazán, Klári! Isten bizony!”

Örömsugár ragyogott a lány arcán, de még nem nyugodott meg egészen.

„És mi lesz a számovárral?”

Majd fölteszem én! Nagy dolog föltenni a számovárt!” kiáltott fel hévvel Szaniszló.

„És ha apa felébred, elhivsz a lugasból?”

„E! Nagy dolog, valakit hívni! És ügyelni fogok és szintén szólítlak, ha Fránia megjön, nehogy meglásson ezzel az úrral, mert ha meglát, bosszantani fog megint...”

Klára csókkal zárta le a kis csacska száját és két perccel később a muszelinnel és csipkével megrakott kosárával haladt keresztül a kerten Pzsiijemszki oldalán.

„Igazán kedves öccsikéje van... — szólalt meg Pzsiijemszki. Szerettem volna megcsókolni, amiért egy pillanatra felszabadította a kisasszonyt a... szolgálattól. Mert a kisasszony valósággal cselédként szolgálja a családját. Hanem, mit is mondott a kedves legényke, hogy a huga bosszantani fogja, ha meglátja velem?”

Klára szörnyen megzavarodott. De szerencsére abban a pillanatban oly szép sugárjátékok pillantott meg a szomszéd kertben, hogy egészen lekötötte figyelmét.

„Látja? — kiáltott fel lelkesülten. Nézze, ott a kert sarkában, mily szépen szóródnak szét a napsugarak a sötét fasoron... Mintha csak rezgő aranyszálakból szőtt szőnyeg volna!”

„Volt már abban a kertben, kisasszony?”

„Nem soha; hogy lehettem volna?”

„Eszembe jutott valami... hogy már előbb nem jutott! Menjünk, nézzük meg a hercegi kertet!”

Klára meghökkent.

„Nem, nem! — kiáltott fel. Abba a kertbe nem szabad menni, a herceg megfiltotta.”

A férfi felkacagott.

„De ha én kísérem a kisasszonyt...”

Igaz, ha ő megengedi, az éppen annyi, mintha maga a herceg engedné meg.

A kísértés nagy volt, mert valahányszor a pompás fasorra tekintett, mindig arról ábrándozott, hogy legalább egyszer mehesse végig rajta, hogy legalább egy pillanatig ülhesse ama százados fák alatt, ahol olyan mélységes az árnyék, oly csodálatosan reszketnek a napsugarak. De félelme nem oszlott el egészen. Megállt a lugas előtt, habozva, bizonytalanul.

„De hátha találkozunk...”

„Ugyan kivel?”

„A herceggel!”

Pzsiijemszki ismét nagyot kacagott. Még sohasem kacagott úgy Klára jelenlétében.

„Nincs otthon, velem egyszerre távozott...” erősítette.

„Maradjunk talán mégis a lugasban...”

Pzsiijemszki azonban csak kérlelte:

„Kérem, kisasszony... Bizonyos vagyok benne, hogy régóta kívánczik abba a kertbe és boldognak fogom magamat érezni, ha kívánságát teljesíthetem. A hulló csillagot kérte, hogy kirándulhasson az erdőbe ezen a nyáron... Ez a kerti séta talán félig-meddig pótolja majd azt a kirándulást... Kérem, kisasszony.”

A kísértésnek ellentállt volna, nem ment volna a kertbe, melyről olyasféle érzést táplált, mintha titokzatos gyönyöröket rejtene magában; hanem a férfi kérésének már nem bírt ellentállni.

„Jó, menjünk!”

„Brávó!” kiáltott fel Pzsiijemszki.

Úgy festettek, akár játszadozó gyermekek,

úgy nevetgéltek, oly vidámak voltak mindketten.

Gyors léptekkel, szinte futva haladtak át a léckerítés ajtaja és a fasor közt elterülő darabon és bejutottak a széles fasorba, ahol két oldalt a százados fák hatalmas törzsei sorakoztak, melyeknek egymásba fonódó koronái szinte óriási zöld falként zárták el a kilátást. A nap sugarai valósággal ömlöttek ebbe a zöld sűrűségbe s aranyos özőnként törtek rajta keresztül, hol üvegszerű áttetszőséget kölcsönözve a leveleknek, hol meg mély árnyékban hagyva őket. A vastag törzsek alján huzódó utat aranyos, egyenetlen, reszkető szemű háló borította.

Klára elhallgatott, meglassította lépteit, a mosoly eltűnt arcáról; Pzsiijemszki kíváncsian és gyönyörködve figyelte.

„Milyen érzékeny!...” jegyezte meg halkán.

A lány nem felelt; úgy lépkedett, mintha templomban volna, könnyedén, szinte lábujjhegyen, alig érintve a földet.

Szó nélkül mentek végig a fason, mely párhuzamosan huzódott a babbal körül ültetett házikó kertjével. Csak midőn a másikba kanyarodtak, mely épp oly fenséges volt, mint az előbbi, csak valamivel rövidebb, Klára mintha álomból ébredt volna fel.

„Ne menjünk már tovább” mondta suttogva.

„Sőt igenis, menjünk! — mondta Pzsiijemszki. Ha a világ végére is vinne ez a fasor, mennék a kisasszonnyal, nem kérdezve, hová visz...”

„Minthogy azonban nem a világ végére, hanem a kastélyhoz visz...” próbált nevetni Klára.

„Dehogyan — nyugtatta meg Pzsiijemszki. A végétől a kastélyig néhány száz lépésnyi távolság van, melyet a virágos kert foglal el. Menjünk a virágokhoz...”

Klára megállt. Számat nem bírt volna adni félelme okáról, de ennek a hatása alatt határozottan mondta:

„Ítt leülök... erre a gyeppadra... Milyen kedves egy pad és milyen szép hely!”

A gyeppad alacsony volt és oly kicsi, hogy csak ketten fértek el rajta. Az egyik legvastagabb törzsű, legterebélyesebb fa alatt állott s körülötte oly selymes, lágy volt a fű, hogy az ember szinte azt hihetné, nyírott szőnyegen lépked.

1387

A hely szokatlanul magányos volt; a fák zöld lombja eltakarta a kastélyt és kertet. A szemközti sorakozó fatörzsek között látszott a gyep egy darabja, melyre rézsut estek a napsugarak, a fasor meglehetősen távoli végénél a fák mögül kinyult a virág-ágy széle, mely úgy festett a zöld háttér mellett, mintha számtalan színből álló rikító láng lobogna rajta. Ezen felül nem lehetett itt sem látni, sem hallani semmit.

Kicsi madárcák csicseregtek imitt-amott a sűrű lomb között s hol itt, hol amott hullott le a földre egy-egy sárga vagy vörös falevél a legcsekélyebb nesz nélkül.

Ezt a csöndet Klára felkiáltása szakította meg. A padon ülve megpillantotta a fasor végénél kiálló virágágyat, összeütötte a tenyerét és felkiáltott:

„Istenem, mennyi virág! És milyen szépek!”

Pzsiijemszki kivette kezéből a kézimunka kosarat és letette a padra.

„Legyen szíves egy pillanatig egyedül maradni — kérte aztán, mintha hirtelenül jó ötlete támadt volna. Tüstént vissza jövök. De kérem, ne rémüldezzön semmitől és ne szaladjon el... Tüstént itt leszek...”

És gyors léptekkel távozott a kastély irányában.

Klára utána nézett és látta, hogy egy csillogó gombu kis legény, bizonyára kertészlegény vagy inas, bújt ki a fák közül és sietett elébe. Pzsiijemszki mondott neki valamit, keze mozdulatáról ítélve parancsolt valamit, mire a legény elsietett s Pzsiijemszki még utána kiáltotta oly hangosan, hogy Klára is meghallotta:

„De gyorsan!”

Aztán visszajött s kalapját és a könyvet a kezében tartva, megállt előtte. Klára már hozzá fogott volt a főkötő díszítéséhez.

„Ez... annak az özvegy állatorvosnénak a főkötője?”

„Dutkievicsnéé, igen — felelte Klára. Évek óta én díszítem a főkötőit...”

„És arról a bosszantásról semmit sem mond nekem, melynek megakadályozására öcsikéje vállalkozott?”

(Vége következik.)

1388